

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko: Anna Monika Kochan

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe:

- 1996 mgr filologii polskiej, Instytut Filologii Polskiej, Uniwersytet Wrocławski (dyplom z wyróżnieniem);
- 1997 mgr prawa, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Wrocławski; 1999 – odbyta aplikacja sędziowska zakończona egzaminem sędziowskim; asesura zakończona mianowaniem;
- 2000 doktor nauk humanistycznych, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego. Na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „*Żwierciadło*” *Mikołaja Reja. Studium o utworze* (promotor: prof. dr hab. Ludwika Ślękowa; recenzenci: prof. dr hab. Edmund Kotarski z Uniwersytetu Gdańskiego, prof. dr hab. Jacek Sokolski z Uniwersytetu Wrocławskiego).

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

2001 - adiunkt w Zakładzie Historii Literatury Dawnej Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego.

4. Wskazane osiągnięcia:

a) tytuł osiągnięcia naukowego: *Muzy i Temida. Kultura prawna w piśmiennictwie staropolskim. Edycje krytyczne tekstów i studia.*

b) publikacje wchodzące w skład osiągnięcia naukowego:

4.1 Książki – edycje krytyczne:

- 1) ed. 1 – Mikołaj Rej, *Kupiec*, wydała A. Kochan, Warszawa 2008, Biblioteka Pisarzy Staropolskich, t. 36.
- 2) ed. 2 - *Postępek prawa czartowskiego*, oprac. A. Kochan, Wrocław 2015, Bibliotheca Curiosa, t. 27.

4.2 Artykuły – studia i przyczynki:

- 1) *Kupiec przed polskim sądem. Uwagi i komentarze do „Kupca” Mikołaja Reja*, „Pamiętnik Literacki” 2003, z. 4.
- 2) *O konceptach prawniczych w literaturze XVI i XVII wieku*, w: *Koncept w kulturze staropolskiej*, pod. red. L. Ślęk, A. Karpińskiego, W. Pawlaka, Lublin 2005.
- 3) *„Pamiętne”, „koce” i „dylacje”. Opinie Reja o prawie i prawnikach*, w: *Mikołaj Rej – w pięćsetlecie urodzin*. Praca zbiorowa pod red. J. Okonia, przy współpracy M. Bauera, M. Kurana i M. Mieszek. Cz. I: Humanizm, reformacja, retoryka i język, Łódź 2005.
- 4) *Culture juridique dans la littérature ancienne polonaise*, w: *Langue, Droit, Société. Language, Law, Society*, sous la direction de D. Brol, A. Duszak, H. Izdebski, J-M Pierrel, *Dictionnaire des notions politiques et sociaux des pays d’Europe centrale et orientale, Cahiers nr 5 et 6*, Nancy 2006.
- 5) *Wokół problemów „Kupca” Mikołaja Reja*, w: *Mikołaj Rej w pięćsetlecie urodzin. Studia literaturoznawcze*, pod red. J. Sokolskiego, M. Cieńskiego, A. Kochan, Wrocław 2007.
- 6) *Czytanie Reja. Propozycje interpretacji fragmentów „Kupca”*, w: *Literatura staropolska w dydaktyce uniwersyteckiej*, pod red. J. Okonia i M. Kurana, Łódź 2007.
- 7) *Spóźniona groźba. „Pieśń o zabiciu Andrzeja Tęczyńskiego” w świetle poetyki tzw. „listu odpowiedniego”*, „Pamiętnik Literacki” 2008, z. 3.
- 8) *Tekst literatury staropolskiej w świetle dawnej kultury prawnej. Glosa do komentarzy i wydań utworów staropolskich*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Prace Literackie” Nr 48 (2008), s. 17-24.
- 9) *Nad „Workiem Judaszowym” Sebastiana Fabiana Klonowica. Uwagi o strukturze, adresie i przeznaczeniu dzieła*, w: *Miscellanea literackie i teatralne (od Kochanowskiego do Mrożka). Profesorowi Janowi Okoniowi przez przyjaciół i uczniów na 70. urodziny zebrane. Cz. I, O Janie Kochanowskim i kulturze dawnej Polski*, pod red. K. Płachcińskiej i M. Kurana, Łódź 2010. *Analecta Literackie i Językowe*, t. 1.
- 10) *Prawo natury i prawo naturalne w dziełach autorów staropolskich*, w: *Człowiek wobec natury - humanizm wobec nauk przyrodniczych*, red. nauk. tomu J.

Sokolski. Warszawa 2010, Humanizm. Idee, nurty i paradygmaty humanistyczne w kulturze polskiej. Syntezy, t. 9.

11) *Człowiek - obywatel - prawo: kwestie prawne a myśl i praktyka humanistyczna w procesach budowania polskiego społeczeństwa i narodu (do przełomu oświeceniowo-romantycznego)*, w: *Humanizm polski i wspólnoty: naród - społeczeństwo - państwo – Europa*, red. nauk. tomu M. Cieński, Warszawa 2010, Humanizm: idee, nurty i paradygmaty humanistyczne w kulturze polskiej. Syntezy, t. 8.

12) *O potrzebie przyjaciół... „Skarga umierającego” na tle relikwów dawnej obyczajowości*, w: *Przyjaźń w kulturze staropolskiej*, red. A. Czechowicz, M. Trębska, Lublin 2013.

c) pozostałe publikacje w układzie chronologicznym:

1. Książki:

1) *„Zwierciadło” Mikołaja Reja. Studium o utworze*, Wrocław 2003.

2) Mikołaj Rej, *Wybór pism*, oprac. A. Kochan, Wrocław 2006, BN I 308, (wyd. 2 popr. Wrocław 2015, BN I 308).

3) współredakcja tomu: *Mikołaj Rej w pięćsetlecie urodzin. Studia literaturoznawcze*, pod red. J. Sokolskiego, M. Cieńskiego, A. Kochan, Wrocław 2007.

4) A. Zbylitowski, *Wiersze zebrane*, wstęp, wydanie tekstów polskich i komentarze A. Kochan, tłumaczenie i opracowanie tekstów łacińskich E. Żybert-Pruchnicka, Warszawa 2018, Biblioteka Pisarzy Staropolskich 43.

2. Artykuły:

1) *Pojęcie poczciwości w „Zwierciadle” Mikołaja Reja*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” Nr 2239, Prace Literackie XXXVIII 2000.

2) *„Zwierciadło” Mikołaja Reja. Wokół problematyki tytułu dzieła*, „Pamiętnik Literacki” 2002, z. 3.

- 3) *Uwagi o stylu Rejowym*, „Stylistyka” XI, 2002.
- 4) *Oryginalność i wtórność. Źródła „Żwierciadła” Mikołaja Reja w świetle dotychczasowych badań*, „Stylistyka” XII, 2003.
- 5) *Wielość dróg perswazji. Drzeworytowe ilustracje Żwierciadła*, w: *Intersemiotyczność. Literatura wobec innych sztuk i odwrotnie*, pod. red. S. Balbusa, A. Hejmeja i J. Niedźwiedzia, Kraków 2004.
- 6) *Napisy na domy kominy i łyżki. Uwagi o „Apoftegmatach” Rejowych*, w: *Słowo do oglądania*, pod red. G. Kubskiego, Zielona Góra 2004.
- 7) (wspólnie z Krzysztofem Nowickim) *Wybrane problemy dotyczące postępowania uproszczonego na tle zmian przepisów k.p.k. wprowadzonych nowelą z 10 stycznia 2003 r.* (Dz. U. Nr 17, poz. 155), w: *Nowa kodyfikacja prawa karnego. Tom XVIII*, pod red. L. Boguni, Wrocław 2005.
- 8) *Kilka uwag o projektach inskrypcji w „Apoftegmatach” Rejowych*, w: *Mikołaj Rej z Nagłowic. W pięćsetną rocznicę urodzin*, pod. red. W. Kowalskiego, Kielce 2005.
- 9) *Mikołaj Rej, „Apocalypsis”* [rec.] „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, nr 50, 2006.
- 10) *Arkadia Andrzeja Zbylitowskiego. Uwagi do „Żywota szlachcica we wsi” i „Wieśniaka”*, w: *Staropolskie Arkadie*, pod red. J. Dąbrowskiej – Kujko i J. Krauze–Karpińskiej, Warszawa 2010, *Studia Staropolskie. Series Nova*, t. 29.
- 11) *Kilka uwag o funkcji mitologii w twórczości epickiej Andrzeja Zbylitowskiego*, w: *W kręgu Kaliope. Epika w dawnej literaturze polskiej i jej konteksty. Prace ofiarowane Profesor Ludwice Ślękowej*, pod red. A. Oszczędy i J. Sokolskiego, Wrocław 2010.
- 12) *Zaginiona „Historia św. Genowefy” Andrzeja Zbylitowskiego. Uwagi i przypuszczenia*, „Pamiętnik Literacki” 2012, z. 4.
- 13) *Uwagi o pierwodruku „Kupca” Mikołaja Reja i problem odbiorcy dzieła*, w: *Sarmackie theatrum V. Między księgami*, pod red. M. Barłowskiej i M. Walińskiej, Katowice 2012.
- 14) *Kilka uwag o wydawaniu „Kupca” Mikołaja Reja*, „Barok” XIX/2(38), 2012.
- 15) *Czy się kryć w pustym lesie? O przekładzie i interpretacji mitu o Akteonie w ujęciu Andrzeja Zbylitowskiego*, „Pamiętnik Literacki” 2013, z. 3.
- 16) *„Wieśniak” odnaleziony. Uwagi o edycjach utworu Andrzeja Zbylitowskiego*. „Pamiętnik Literacki” 2015, z. 1.

- 17) „Słowicze pióra” i „kamienny słup”. Jeszcze do interpretacji „Trenów” Jana Kochanowskiego, w: *Wiązanie sobótkowe. Studia o Janie Kochanowskim*, pod red. E. Lasocińskiej i W. Pawlaka, Warszawa 2015.
- 18) *Między zgorszeniem a lekarstwem. Tematyka religijna dotycząca „Figlików” Mikołaja Reja w „Śmiechu w sprawach ostatecznych” Pawła Stępnia* [recenzja], „Pamiętnik Literacki” 2018, z. 4.

d) omówienie celu naukowego prac stanowiących osiągnięcie badawcze:

Problemy prawne w literaturze staropolskiej nie ograniczają się do glos i komentarzy rozwiązań legislacyjnych w dziełach politycznych. W systemie prawnym organizującym życie społeczne w dawnych wiekach wytworzyły się odmienne zwyczaje i wzory zachowań, co na pewnej części wspólnoty wymuszało także bardziej aktywne uczestnictwo w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. To z kolei przekładało się na znajomość pewnych reguł procesowych i instytucji prawnych, wprowadzanych następnie do literatury jako argumenty w dyskusji, punkty odniesienia wobec przyjętych rozwiązań czy osobne konstrukty obecne w świecie przedstawionym.

Kwestie prawne zazwyczaj nie interesują badaczy literatury i sprawy te zasadniczo objaśnia się skrótowo w komentarzach rzeczowych. Z kolei problemy słownictwa i frazeologii prawniczej są raczej przedmiotem zainteresowania językoznawców, lecz takie analizy nie wymagają koncentrowania się na funkcji instytucji prawnych w utworach literackich. Okazuje się jednak, że w licznych przypadkach skromne objaśnienia rzeczowe i językowe nie są wystarczające, by odczytać intencję tekstu, ponieważ dopiero zrozumienie działania instytucji stosujących prawo i jednocześnie instytucji prawa ma kluczowe znaczenie dla właściwej interpretacji dzieła.

Prace autorki koncentrują się na dwóch aspektach problemu: nakreśleniu trudności związanych z wybranymi zagadnieniami prawnymi oraz objaśnieniu i interpretacji fragmentów utworów staropolskich i w tej materii niektóre ustalenia są całkowicie nowe lub polemiczne w odniesieniu do koncepcji wcześniejszych badaczy .

Zarówno autorzy, jak i czytelnicy (odbiorcy) literatury staropolskiej – przede wszystkim szlachta i mieszczaństwo – byli dość dobrze zorientowani w problematyce prawnej. Wynikało to z częstszej niż dziś osobistej styczności z sądami różnego rodzaju, skomplikowanego systemu prawnego, ale też sprawowaniem funkcji urzędniczych przez przedstawicieli

szlachty. W sądzie polski szlachcic pojawiał się dość często, czy to jako pozwany, czy jako powód. Gospodarowanie majątkiem ziemskim, zarządzanie nieruchomościami, zajmowanie się sprawami związanymi z poddanymi, konflikty sąsiedzkie, niekiedy prowadzenie interesów handlowych, sprawy spadkowe, darowizny, a także ubieganie się o rozmaite nadania, dzierżawy czy zwolnienia wymuszały, by osoby nieposiadające stosownego wykształcenia prawniczego umiały rozeznaczyć się w swoich powinnościach. Doświadczenie zbierali również ci, którzy pełnili funkcje starostów, sędziów i podsędków. Znajomość reguł była może powierzchowna, ale dość szeroka. Panu przysługiwała również władza sądownicza we wsi (konfederacja warszawska utrwaliła sądy dominialne).

Wokół spraw prawa i państwa koncentrowały się także dyskusje sejmowe i sejmikowe, w których szlachta dość licznie uczestniczyła. Z kolei mieszczaństwo systematycznie przyswajało reguły prawa niemieckiego. Pisarze chętnie dzielili się swoją wiedzą w tej materii.

Część instytucji prawnych jest nieobecna w dzisiejszym ustawodawstwie, dlatego nieobjaśnienie mechanizmu ich działania może prowadzić do nieporozumień.

W artykule *Tekst literatury staropolskiej w świetle dawnej kultury prawnej. Glosa do komentarzy i wydań utworów staropolskich* oraz stanowiącym jego częściową rekapitulację artykule *Culture juridique dans la littérature ancienne polonaise* prezentuje się trudności związane z rozumieniem języka i instytucji prawa w odniesieniu do literatury dawnej. Po pierwsze, mowa o kwalifikowaniu pewnych leksemów jako prawniczych wyłącznie w jednym znaczeniu (z pominięciem innych, mniej oczywistych), po drugie, wskazuje się na konkretnych przykładach niefunkcjonowanie dzisiejszej terminologii w dawnej Polsce oraz procesu odwrotnego (słownictwo ówczesnie postrzegane jako prawnicze, utraciło tę cechę). Dowodzą tego m. in. takie terminy jak: *cięża* (niegdyś zastaw), *rok* (m. in. termin sądowy) czy *prokurator* (dziś adwokat). W artykule wyodrębnia się pewną grupę czasowników i rzeczowników, które mogą mieć podwójne denotacje (tj. występować również jako należące do terminologii prawnej). Zwraca się również uwagę, że niekiedy jeden leksem może funkcjonować w dwu lub więcej różnych znaczeniach prawniczych oraz na konieczność zachowania ostrożności przy koniekturach i emendacjach. W końcu zwraca się uwagę, że komentarze sporządzane do dzieł dawnej literatury bywają obciążone błędami dwojakiej natury: albo wyrażenia się nie wyjaśnia, uznając je (mylnie) za dostatecznie zrozumiałe (np. *prokurator*), albo objaśnia się je fałszywie.

W artykule *O konceptach prawniczych w literaturze XVI i XVII wieku* wskazuje się problem odtwarzania procedur prawnych lub naśladowania instytucji prawa w dziełach literackich. Wykorzystywanie materii prawnej polega z kolei: na tworzeniu lub naśladowaniu prawa materialnego, a zatem przedstawieniu różnego rodzaju przepisów (np. kryminalów sowizdrzalskich) lub instytucji prawa (np. testamentu), także jako części finalnej utworu przedstawiającego tworzenie prawa (głównie tzw. sejmów) oraz imitowaniu w różnym stopniu prawa formalnego (np. procesów sądowych). Istnieje również pewna grupa utworów, głównie erotycznych, których pomysł polega na zastąpieniu sugerowanych nazw wyrażeniami języka prawniczego. Interesujące nas instytucje prawa oraz słownictwo funkcjonuje zatem w literaturze staropolskiej nie tylko w tekstach, które poruszają zagadnienia związane z prawem.

Niektóre błędy dotychczasowych komentarzy oraz propozycje interpretacyjne zostały omówione w artykule „*Pamiętne*”, „*koce*” i „*dylacje*”. *Opinie Reja o prawie i prawnikach* oraz w artykule *Czytanie Reja. Propozycje interpretacji fragmentów „Kupca”*.

Kupiec Mikołaja Reja, któremu poświęcono kilka prac (oraz dokonano edycji krytycznej opublikowanej w serii *Biblioteka Pisarzy Staropolskich* – szersze omówienie edycji w dalszej części autoreferatu) okazał się interesujący z uwagi na sposób przeróbki niemieckiego utworu *Mercator* autorstwa Thomasa Naogeorgusa (Kirchmeyera). W artykule *Kupiec przed polskim sądem. Uwagi i komentarze do „Kupca” Mikołaja Reja* omówiono przyczyny rozwlekłości rodzimego tekstu, podważając opinię, że jest to związane wyłącznie z charakterystycznym stylem autora. Rej prawdopodobnie nie pojmował założeń dramatu humanistycznego, ale był pewien, iż opisane w nim osoby zostały pozwane i przygotowują się do procesu, którego wynik należy przedstawić. Bogate doświadczenia, które zebrał w czasie prowadzenia własnych spraw sądowych narzuciły rozwiązanie opisu scen sądowych (niemal czwarta część dramatu) i tego, co wiąże się z procesem – pozwanie i droga do sądu (1200 wersów). Ustalono więc, że główną przyczyną repetycji i pozornych nawrotów akcji jest odtwarzanie przez autora procedury sądowej. Przed sądem Chrystusa stawiają się cztery osoby, dlatego czterokrotnie powtórzone zostają pozwanie, rozstrzygnięcie przez sędziego kwestii wstępnych i koniecznych ze względu na podtekst prawniczy wypowiedzi osób dramatu, etc. Rej wykorzystuje jednak procedurę nie tylko w scenach sądu, lecz w całym utworze, a proces w *Kupcu* wzorowany jest na roku sądu ziemskiego – odmianie sądu szlacheckiego, czyli takiego, w którym sam Rej bywał wielokrotnie w sprawach prywatnych. Proces w *Mercatorze* jest umowny i ma przynieść rozwiązanie problemu teologicznego,

dlatego reguły procesu nie mają znaczenia dla niemieckiego humanisty. W *Kupcu* – przeciwnie: Rej przedstawia wszelkie zawiłości prawne związane z doręczeniem pozwu, dylacjami, wywołaniem sprawy, przemowami stron, chce bowiem zasugerować, że wszystko wydarzyło się naprawdę. Zanim dojdzie do merytorycznego rozpoznania sprawy, Rej poświęci wiele miejsca samemu wywołaniu rozprawy oraz kwestiom wstępnym, dylacjom (regułom odraczania) i tzw. akcesoriom (kwestiom ubocznym). W efekcie zamiast raz śledzić kolejne etapy rozpoznania sprawy, czytelnik wielokrotnie uczestniczy w tych samych czynnościach (wezwanie przed sąd, czytanie regestrów, żałoba, wymiana argumentów, w tym także powoływanie się na dowody, waga, wyrok). Ostatecznie dochodzi do wydania wyroków wstępnych, ostatecznego rozstrzygnięcia, składania pamiętnego (opłaty), żądania apelacji, polecenia egzekucji. To, że w Reju górę wzięła pasja realisty, spowodowało taką konstrukcję dramatu, w którym – z niewielkim literacko skutkiem – starano się nałożyć dyscyplinę procesu na tok narracji o sądzie.

W artykule *Wokół problemów „Kupca” Mikołaja Reja* autorka, poza szczegółowymi problemami interpretacyjnymi, wskazała również na konsekwencje procedury prawnej dla kwestii sceniczności *Kupca* oraz sposobu podziału utworu na części. Jak wynika wprost z tekstu, proces miał odbyć się rano. Rej w sprawach procesowych skłonny był trzymać się procedur prawnych, z tego powodu części pierwsza i druga nie mogły dziać się w jednym dniu. Ówczesne obowiązujące przepisy nakazywały bowiem pozwanie za dnia i w dniu powszednim. Pomiędzy pozwaniem a procesem musiał upłynąć pewien czas, a z kolei sąd winien być odprawiany od rana do południa. Lektura tekstu pozwala również zorientować się, o jakie dni mogłoby chodzić: I część *Kupca* odbywałaby się w (sceniczną) sobotę, zaś sąd w niedzielę rano (II część *Kupca*). Niedziela, co oczywiste, byłaby również najwłaściwsza z religijnego punktu widzenia i podkreślałaby wyjątkowość Sądu Ostatecznego. Rozwiązanie takie (wielodniowe przedstawienia) było stosowane przede wszystkim w widowiskach misteryjnych.

W artykule *Nad „Workiem Judaszowym” Sebastiana Fabiana Klonowica. Uwagi o strukturze, adresie i przeznaczeniu dzieła* rekonstruuje się poglądy Klonowica na temat sposobu nabywania dóbr. Właściwa treść dzieła rozłożona jest w czterech nierównych częściach (oznaczonych jako wilcza, lisia, rysia i lwia). W każdej z nich Klonowic opisuje podstępne sposoby, których imają się złodzieje i oszuści, aby dobrać się do cudzego majątku. Cztery skóry, z których zszyty jest worek to w rzeczywistości cztery wadliwe sposoby nabywania znane prawu rzymskiemu (*clam, precario, precio sive dolo malo, vi*). Materia

stanowiąca zasadniczą część utworu była wielokrotnie omawiana w rozmaitych uregulowaniach prawnych, natomiast wysiłki Klonowica koncentrowały się na zbudowaniu w miarę klarownego wykładu o treści moralnej, odpowiednio doprawionego szczegółowymi objaśnieniami z dziedziny prawa, przykładami i obrazkami z życia. W obrębie każdej z części poeta przyjął odmienne strategie argumentacyjne, więc w efekcie całość stała się niejednorodną strukturą upstrzoną przykładami, definicjami prawnymi i – najciekawszymi stylistycznie – obrazkami z życia miejskiego. Objętość każdej części jest efektem celowego działania, realizacją z góry przyjętej koncepcji dzieła. W części wilczej – najbardziej obszernej – opisuje się głównie rozmaite rodzaje kradzieży, a zatem nie waga samej materii, lecz co najwyżej pospolitość i częstość czynów, decydowała o poświęceniu jej ponad połowy dzieła. W artykule przedstawia się powody ograniczenia krytyki szlachty w lwiej części w odniesieniu do ówczesnej sytuacji mieszczaństwa, próbuje się również ustalić adres czytelniczy (skoro szczegółowe rozważania prawne wymagały wiedzy specjalnej, której ówczesny przeciętny czytelnik raczej nie posiadał). Zwraca się uwagę na to, że pewne typy czynów w *Worku* są piętnowane szczególnie mocno i – jak można przypuszczać – z tekstu przebijają osobiste żale, o czym świadczy przede wszystkim zaciekłość Klonowica w sprawach cudzołóstwa, nieuczciwych dłużników i podstępnych działań procesowych. Zagadnienie nabywania dóbr (*acquisitio bonorum*) stanowi pokłosie zapatrywań św. Tomasza z Akwinu, natomiast liczne rymowane definicje prawne zdają się potwierdzać dawniejsze przypuszczenia, że *Worek Judaszów* jest *de facto* encyklopedią prawa przeznaczoną dla praktyków. Jakkolwiek rozmaite subtelne wywody prezentowane w *Worku* nie musiały być przyswojone przez przeciętnego czytelnika, by pojął przesłanie utworu, erudycja prawna podnosiła wartość dzieła, unaukowiając wywód, wzmacniając autorytet wypowiedzi i wskazując na intelektualne możliwości autora. Klonowic potrafił wytworzyć teoretyczne modele przestępców, ujawniwszy sumarycznie znane mu sposoby działania i ekskuzy, materię jednak usystematyzował w sposób typowy dla swoich czasów. Interesowało go bowiem nie tylko wyliczenie rodzajów zbrodni, ale także skutki czynu, przyczyna przestępczości i szeroko rozumiana prewencja. Definicje prawne, które Klonowic zamieścił w *Worku* mają swoje źródła m.in. w kodyfikacji Justyniana (cz. I–III). Opisywanie instytucji prawa rzymskiego nie było jednak tylko pretekstem do wyeksponowania uczoności Klonowica. Całość analiz prowadzi do wniosku, że posługiwanie się przez poetę prawem rzymskim stanowi, z jednej strony, podkreślenie odmienności kondycji mieszczańskiej, a także swoistej „wyższości cywilizacyjnej”, z drugiej jednak – poprzez przemilczenie lwiego sposobu

nabycia majątności – wskazaniem na jej faktyczną słabość, jako stanu niepotrafiącego przeciwstawić się szkodzącym mu działaniom szlachty.

Analiza instytucji prawa pozwoliła również autorce na inną ocenę, zdawałoby się, dobrze znanych i po wielokroć omówionych tekstów średniowiecznych.

W artykule *O potrzebie przyjaciół... „Skarga umierającego” na tle relikwów dawnej obyczajowości* skupiono się na interpretacji konkretnych strof wersji plockiej i wrocławskiej – fragmentów dotyczących dyspozycji majątkowych czynionych przez moribundę. Badacze dotąd skłaniali się do wniosku, że nad sferą pojęciową utworu zaciążyła przede wszystkim dydaktyka „sztuk umierania” i to ona to stanowiła podłoże scenek obyczajowych, towarzyszących kolejnym fazom rozstawania się grzesznika z życiem. W dotychczasowych analizach sugerowano, że obecność przy łożu umierającego rodziny i zainteresowanych spadkiem przyjaciół, wydawanie dyspozycji dotyczących majątku, spłacania długów wydają się pogłosami teorii kuszeń diabelskich i anielskich porad, stanowiących trzon podręcznikowych wskazówek odnośnie „dobrej śmierci”. Rozbieżnie badacze interpretowali również fragment strofy R (w której mowa o beneficjencie zapisanych dóbr).

Na interpretację tego i innych fragmentów *Skargi umierającego* niebagatelne znaczenie ma rozumienie dawnych instytucji prawnych, z tego powodu zakwestionowano pogląd o zainteresowanych spadkiem przyjaciołach i rozprawiono się z błędnymi interpretacjami problemów związanych z dyspozycjami majątkowymi. Wskazano również na rolę ówczesnie prowadzonej polityki kościelnej i charakterystyczne cechy prawa spadkowego w niemal całej wczesnośredniowiecznej Europie, rodzimą instytucję tzw. niedziału, pospólnej ręki, kręgu uprawnionych oraz sposobu działu spadku. Omówiono przyczyny propagowania idei testamentu i poszerzania zakresu testowania w odniesieniu do tzw. części swobodnej. W tym kontekście zinterpretowano wskazówki, jakich udziela się moribundzie oraz objaśniono, dlaczego we wrocławskiej wersji *Skargi umierającego* pojawiają się przyjaciele zamiast krewnych. Rozważania te doprowadziły do konkluzji, iż omawiane sformułowania średniowiecznego utworu są nie tylko odtworzeniem zaleceń *artis moriendi*, ale stanowią również świadectwo polityki Kościoła, przemiany obyczajów, w której nowy obowiązek (legat) i jego konieczną formę (testament) wpisuje się w stare zwyczaje spadkowe.

Nową interpretację zaproponowano również odnośnie do innego utworu średniowiecznego (*Spóźniona groźba. „Wiersz o zabiciu Andrzeja Tęczyńskiego” w świetle poetyki tzw. listu odpowiedniego*), który poddano oglądowi w perspektywie poetyki tzw. listu odpowiedniego związanego z dawną instytucją zemsty. W pracy omówiono problemy z

sytuowaniem wiersza w kręgu literatury okolicznościowej i postrzeganie go jako utworu o cechach pieśni agitacyjno-nowiniarskiej, tekstu nowiniarskiego, pamfletu, wiersza okolicznościowego o cechach pamfletu polityczno-społecznego, elegii, pieśni historycznej, jaskrawego panegiryku, a nawet przykładu poezji epickiej. Dotychczas przyczyn powstania wiersza upatrywano przede wszystkim w zaostrzającym się antagonizmie stanowym. W pracy przedstawiono inną koncepcję, zakładając, że głównym tematem utworu jest hańba wielmoży i konieczność ochrony czci, co wyklucza postrzeganie utworu jako pieśni nowiniarskiej. Ustalono, że śmierć przedstawicieli władz była skutkiem odpowiedzialności zbiorowej, jaką poniosło miasto w sprawie kasztelana i starano się dociec, w jakim celu powstał wiersz, skoro tekst powstał w kręgu rodzinnym, a śmierć członka tej rodziny nie przynosiła chluby rodowi. Doprowadziło to do ustaleń w zakresie postrzegania kwestii zasada honorowego postępowania, czci i ówczesnych sposobów jej prawnej ochrony. W tej perspektywie interesujące stały się obecne w obyczajowości średniowiecznej prawo do zemsty na zabójcy oraz zrytualizowana forma odkupienia zwana pokorą. Kolejne etapy przeprowadzania zemsty, zwłaszcza zaś ta jej część, która dotyczyła ostrzeżenia (zapowiedzi zemsty) okazały się właściwym kontekstem do interpretacji *Wiersza o zabiciu Andrzeja Tęczyńskiego*. Poetyka tzw. listu odpowiedniego pozwala zrozumieć, dlaczego w utworze wymienia się uciekinierów z Krakowa, grozi się im, domaga dalszych ofiar, wspomina wydane już rozstrzygnięcie w sprawie ukaranych śmiercią rajców, ale przede wszystkim, dlaczego ostrzega się przeciwników. Wszystko to pozwala datować utwór jako powstały w czasie gdy nie rozwiązano jeszcze sprawy odszkodowania, ale stracono już sześciu mieszczan. Prowadzi to również do wniosku, że utwór – historia zhańbienia i swoista zapowiedź zemsty – nawiązuje do powoli zanikających, zwalczanych, ale ciągle jeszcze obowiązujących zwyczajów szlacheckich.

Przyjrzenie się anonimowemu *Postępkowi prawa czartowskiego przeciw rodzajowi ludzkiemu* (edycja krytyczna w serii *Bibliotheca curiosa* – szersze omówienie w dalszej części autoreferatu) przez pryzmat reguł tzw. *processus Sathanae*, unaocznilo z kolei, dlaczego zastosowano w nim konkretne rozwiązania prawne oraz pozwoliło na orientacyjną datację dzieła.

Postępek prawa czartowskiego nie jest tylko relacją z procesu, choć przygotowania do sporu oraz sceny sądowe stanowią jego znaczną część. W rzeczywistości utwór stanowi mieszaninę opisu procesów i towarzyszących im wcześniej diabelskich debat, relacji biblijno-apokryficznej oraz traktatu dotyczącego spraw magii i czarnoksięstwa. Utwór doskonale

ilustruje powód powzięcia przez szatana kroków prawnych przeciwko ludzkości i Chrystusowi. *Postępek* stanowi kompilację rozmaitych popularnych tekstów demonologicznych, przy czym największy wpływ na jego kształt miała bez wątpienia któraś z wersji utworu typu *Processus Sathanae* oraz – w odniesieniu do części drugiej – prace w rodzaju *Theatrum diabolorum*.

W polskim utworze nie mamy do czynienia z jednym procesem, lecz z trzykrotnym podjęciem dochodzenia swych praw, a kolejne kroki są coraz poważniejsze (od poselstwa z tzw. żądaniem ewentualnym, poprzez proces o duszę przeciwko Adamowi, aż do procesu przeciwko Chrystusowi). Głównymi postaciami sporu są Belial – posłaniec piekła i Michał – reprezentant nieba i pełnomocnik ludzi. Postać anioła jest tutaj znacząca, ponieważ w utworach typu *Processus Sathanae* obrony takiej zazwyczaj podejmowała się Maryja, a jej wyeliminowanie w polskim utworze sugeruje protestanckie sympatie autora. Jak ustalono, literackie spory miały początkowo formę debat między przedstawicielem dobra a reprezentantami sił ciemności, by następnie przerodzić się w procesy z zachowaniem wszelkich wymogów formalno – prawnych (jak u najbardziej znanego w średniowieczu Jacopo da Thermo w *Liber Belial* albo *Consolatio peccatorum*). W *Processus Sathanae* w wersji Bartola de Saxoferrato zarówno Maryja, jak i Szatan podpierają już swoje stanowiska cytatami z prawa kanonicznego, w tekście przedstawia się różne czynności prawne, jak doręczenie pozwu, wezwanie na proces, ustanowienie obrońcy, rozstrzygnięcia przedstanowcze związane z kwestiami ubocznymi, wejście w spór i wyrok.

Postępek jest także świadectwem sposobu postrzegania sporu piekła z Bogiem w kategoriach doktrynalnych (zbawienie i pojednanie) i prawnych. Wiele spośród argumentów wyłożonych przez teologów znalazło później swoje odbicie w dziełach literackich, co dobitnie ilustruje właśnie *Postępek*. Procesy szatana były od początku pomyślane jako wyraz teologii maryjnej wyrażonej językiem prawa, przedstawiały również sprawę zbawienia człowieka w ramach XIV-wiecznego procesu rzymsko-kanonicznego. W ten sposób można było również unaocznic diabelski błąd – jednostronne rozumienie prawa oraz ślepotę na jego duchową treść i cel. Przewrotność tej formy dowodzenia racji objawiała się także w tym, że diabeł – twórca niesprawiedliwości, staje się jurystą i żąda sprawiedliwości przed sądem Boskim. W *Postępku* nie bez znaczenia jest także i to, że diabeł, domagający się respektowania jego przywilejów, zlekceważył pierwszy zapadły wyrok. W chwili wydawania *Postępku* formuła *processus Sathanae* była już pewnym przeżytkiem, choć w rodzimej literaturze to prawdopodobnie pierwsza tak obszerna jego realizacja. Jak ustalono, *Postępek prawa czartowskiego* w

rozdziałach 1-16 jest kompilacją obu wersji procesów znanych w literaturze, pierwszy z nich to spór z człowiekiem (jak u Maerlanta czy w *Mariken van Nieumeghen*), drugi – proces z Chrystusem (jak w *Liber Belial*) i zawiera charakterystyczne dla nich szczegóły.

Autor *Postępuku* zadbał o zachowanie formalności prawnych (m. in. prawidłowe pełnomocnictwa, listy wierzące; wprowadził tzw. akcesoria, orzeczenia przedstanowcze, odwołał się do instytucji cywilnych z zakresu zobowiązań i prawa rzeczowego, przedstawiciel piekła żądał wyroku zaocznego, myślał o apelacji i kasacji), także wyrok – jak i inne dokumenty odczytywane w utworze – został opatrzony odpowiednimi formułkami i datą.

Kwestiom bardziej ogólnym związanym z kwestiami prawnymi poświęcone zostały dwa artykuły: *Człowiek - obywatel - prawo: kwestie prawne a myśl i praktyka humanistyczna w procesach budowania polskiego społeczeństwa i narodu (do przełomu oświeceniowo-romantycznego)* oraz *Prawo natury i prawo naturalne w dziełach autorów staropolskich*. W pierwszym z nich omówiono relacje pojęć państwo, prawo i obywatel, a przegląd piśmiennictwa politycznego pozwolił na postawienie hipotezy, że jakkolwiek propozycje humanistyczne różnią się w od siebie w szczegółach, to jednak jednoczy je silne nastawienie etyczne, akcentowanie roli państwa i prawa oraz postulat równości wobec prawa. Obserwowano również powolny proces przenikania do teorii i legislacji niektórych definicji prawa rzymskiego, poglądów Celsusa i Ulpiana, rozmaitych ujęć celu prawa, jego związków z etyką, w końcu zwrócono uwagę na przemodelowanie relacji prawo – obywatel w czasach oświecenia, zwłaszcza w odniesieniu do sprawy suwerenności prawa i jego stanowienia, a także nowych koncepcji rozumienia wspólnoty i narodu. Idee te wpływały na zapatrywania prawne, nie były jednak prawotwórcze. Zwrócono także uwagę na osobną kwestię w relacjach prawa i wspólnoty, którą było oddziaływanie w Polsce nowej europejskiej myśli polityczno – prawnej, zwłaszcza nowej koncepcji prawa naturalnego.

W drugim z artykułów przyjrano się kwestii związanej z prawem naturalnymi i prawami natury w utworach staropolskich oraz podjęto próbę analizy związanej z ustaleniem, czy przyjęcie określonej koncepcji natury wpływało na konstrukcje prawne. Przedstawiono zatem definicje proponowane przez rzymskich jurystów oraz myślicieli chrześcijańskich oraz dowiedziono, że bliska panteizmowi humanistyczna koncepcja natury nie znalazła odbicia w myśl prawniczej. Analiza wybranych utworów staropolskich pozwoliła na wskazanie podwójnego funkcjonowania określenia „przyrodzony”. W końcu zauważono, że u progu renesansu tylko arystotelizm proponował szeroką, wielopłaszczyznową koncepcję, która finalnie znalazła zastosowanie w nauce prawa i koncepcji państwa. W konkluzji stwierdzono,

że arystotelizm w wersji tomistycznej okazał się systemem optymalnym, a średniowieczne koncepcje prawa natury wywodzące się od jurystów rzymskich okazały się najbardziej przydatne.

Zespół omówionych wyżej tekstów składa się pracę obrazującą trudności związane z rozumieniem niektórych utworów staropolskich w powiązaniu z wybranymi zagadnieniami prawnymi, której praktycznym celem jest objaśnienie całych utworów (*Kupiec* Mikołaja Reja i *Postępek prawa czartowskiego*) lub interpretacja wymienionych wcześniej fragmentów utworów staropolskich w nowej perspektywie, to jest z wykorzystaniem wiedzy o prawie i jego instytucjach. W tej materii niektóre ustalenia są całkowicie nowe lub polemiczne w odniesieniu do koncepcji wcześniejszych badaczy (np. dwudzielna struktura *Kupca* i przyczyny rozbudowania utworu względem oryginału; tradycja procesu rzymsko-kanonicznego w *Postępku*, oddziaływanie zanikających obyczajów samopomocy w *Wierszu o zabiciu Andrzeja Tęczyńskiego* na poetykę i konstrukcję tekstu, wpływ wprowadzanych instytucji prawnych na dyspozycje moribundusa w *Skardze umierającego*).

Edycje utworów związanych z osiągnięciem badawczym.

W skład osiągnięcia badawczego weszły dwie edycje: wydanie *Kupca* Mikołaja Reja i anonimowego *Postępku prawa czartowskiego*.

Kupiec jest jednym z najwcześniejszych utworów Reja i został wydany niezbyt starannie przez Jana Seklucjana w Królewcu (1549), dlatego też jego edycja narażała wielu trudności związanych tak ze specyficznym językiem nagłowiczana, jak i z materią, która wymagała pogłębionych studiów nad wieloma dziedzinami, przede wszystkim teologią protestancką i prawem (materialnym i procesowym). Edycja przedstawia tekst nie tylko w nowoczesnym kształcie z istotnie zmienioną interpunkcją, a wielu miejscach również nowym brzmieniem tekstu, szczegółowo odnosi się również do rozwiązań poprzedników i błędów pierwodruku, przydaje komentarze rzeczowe i językowe (niemal do każdego wersu utworu – *Objaśnienia* s. 413-604), odnosząc się w nich do podobnych miejsc w pozostałych utworach Reja, przysłów oraz do łacińskiego utworu Kirchmeyera *Mercator*. Poza *Objaśnieniami* wydanie opatrzone *Słownikiem wyrazów archaicznych*, *Słownikiem frekwencyjnym* i *Zestawieniem wersyfikacyjnym*.

Postępek prawa czartowskiego – podobnie jak *Kupiec* – wydany był w całości w XIX w. bez wystarczających komentarzy, a z uwagi na język (utwór wbrew dacie wydania 1570 pochodzi z pierwszej połowy XVI w.) i poruszaną tematykę wymagał objaśnień słownikowych i rzeczowych. Te ostatnie dotyczyły kwestii teologicznych, prawnych i

demonologicznych. Edycja przedstawia tekst w nowoczesnym kształcie (rozdzielono także tekst od didaskaliów), określono ostatecznie przeznaczenie utworu, relację do utworów typu *processus Sathanae*, w końcu odniesiono się również do etymologii imion diabelskich.

5. Pozostałe osiągnięcia badawcze:

W kręgu zainteresowań badawczych habilitantki pozostają również sprawy dotyczące problemów edycji poezji i prozy renesansowej oraz prace interpretacyjno – komentatorskie. Koncentrowały się one głównie na pisarstwie Mikołaja Reja oraz Andrzeja Zbylitowskiego.

W odniesieniu do pierwszego z nich głównym efektem badawczym stało się wydanie *Wyboru pism* Mikołaja Reja (w serii Biblioteki Narodowej; dwukrotne wydanie 2006 i 2015) poprzedzone licznymi badaniami o pisarzu, na które złożyły się książka *Żwierciadło Mikołaja Reja. Studium o utworze*, artykuły szczegółowe dotyczące problemu poczciwości jako kategorii etycznej (*Pojęcie poczciwości w „Żwierciadle” Mikołaja Reja*), tytułu dzieła (*„Żwierciadło” Mikołaja Reja. Wokół problematyki tytułu dzieła*), niektórych charakterystycznych cechach pisarstwa nagłowiczana (*Uwagi o stylu Rejowym*), koncepcji dzieła i źródłach przykładów (*Oryginalność i wtórność. Źródła „Żwierciadła” Mikołaja Reja w świetle dotychczasowych badań*), relacji drzeworytowych ilustracji i tekstu (*Wielość dróg perswazji. Drzeworytowe ilustracje „Żwierciadła”*); utworów użytkowych (*Napisy na domy kominy i łyżki. Uwagi o Apoftegmatach Rejowych* oraz *Kilka uwag o projektach inskrypcji w „Apoftegmatach” Rejowych*), w końcu adresie czytelnicznych i sprawach edycyjnych (*Uwagi o pierwodruku „Kupca” Mikołaja Reja i problem odbiorcy dzieła*). Trudnościami wydawniczymi podzieliła się autorka w tomie *Baroku* poświęconym Adamowi Karpińskiemu (*Kilka uwag o wydawaniu „Kupca” Mikołaja Reja*), zrecenzowała również wydanie innego dzieła Rejowego (*Mikołaj Rej, „Apocalypsis”*) oraz pracę Pawła Stępnia o *Figlikach* (*Między zgorzeniem a lekarstwem. Tematyka religijna dotycząca „Figlików” Mikołaja Reja w „Śmiechu w sprawach ostatecznych” Pawła Stępnia*). Habilitantka współredagowała również (współ z J. Sokolskim i M. Cieńskim) tom okolicznościowy *Mikołaj Rej w pięćsetlecie urodzin. Studia literaturoznawcze*.

Drugi krąg badawczy objął pisarstwo późnorennesansowego poety Andrzeja Zbylitowskiego. Prace poświęcono poszczególnym utworom poety i dotyczyły one w głównej mierze rekonstrukcji wizji świata w tekstach ziemiańskich (*Arkadia Andrzeja Zbylitowskiego. Uwagi do „Żywota szlachcica we wsi” i „Wieśniaka”*), próbie odtworzenia treści nieznanego nam dzisiaj druku (*Zaginiona „Historia św. Genowefy Andrzeja*

Zbylitowskiego. Uwagi i przypuszczenia), funkcjonowaniu mitologii („*Czy sie kryć w pustym lesie?*”). *O przekładzie i interpretacji mitu o Akteonie w ujęciu Andrzeja Zbylitowskiego* oraz *Kilka uwag o funkcji mitologii w twórczości epickiej Andrzeja Zbylitowskiego*) w końcu kwestiach edycyjnych związanych z odnalezieniem egzemplarza pierwodruku *Wieśniaka* („*Wieśniak*” *odnaleziony. Uwagi o edycjach utworu Andrzeja Zbylitowskiego*). Badania szczegółowe doprowadziły do przygotowania edycji dzieł (*Pism zebranych*) Zbylitowskiego przygotowanej dla *Biblioteki Pisarzy Staropolskich*. Walorem tej ostatniej jest wydanie wszystkich utworów poety (w tym kształcie nie były wcześniej publikowane) opatrzonych szczegółowymi komentarzami językowymi i rzeczowymi.

W sferze zainteresowań autorski pozostają również inni poeci renesansowi, w tym najważniejszy i najwybitniejszy twórca epoki – Jan Kochanowski: poświęcono mu niewielki artykuł dotyczący interpretacji fragmentu jednego z trenów („*Słowicze pióra*” i „*kamienny słup*”). *Jeszcze do interpretacji Trenów Jana Kochanowskiego*), nadając mu nieco inne znaczenie i sytuując go odmiennie w zbiorze utworów poety.

6. Granty badawcze

Habilitantka uczestniczyła w czterech zakończonych grantach badawczych:

1. Człowiek wobec natury” – zadanie badawcze w projekcie „Humanizm. Idee, nurty i paradygmaty humanistyczne w kulturze polskiej”. PBZ-MNiSW-03/II/2007. Kierownik projektu: prof. dr hab. Alina Nowicka-Jeżowa. Kierownik zadania badawczego: prof. dr hab. Jacek Sokolski. Efektem badawczym była praca: *Prawo natury i prawo naturalne w dziełach autorów staropolskich*, w: *Człowiek wobec natury - humanizm wobec nauk przyrodniczych*, red. nauk. tomu J. Sokolski. Warszawa 2010, Humanizm. Idee, nurty i paradygmaty humanistyczne w kulturze polskiej. Syntezy, t. 9.
2. „Wspólnoty: naród – społeczeństwo – państwo – Europa” – zadanie badawcze w projekcie „Humanizm. Idee, nurty i paradygmaty humanistyczne w kulturze polskiej”. PBZ-MNiSW-03/II/2007. Kierownik projektu: prof. dr hab. Alina Nowicka-Jeżowa. Kierownik zadania badawczego: dr hab. Marcin Cieński prof. UW. Efektem badawczym była praca *Człowiek - obywatel - prawo: kwestie prawne a myśl i praktyka humanistyczna w procesach budowania polskiego społeczeństwa i narodu (do przełomu oświeceniowo-romantycznego)*, w: *Humanizm polski i wspólnoty: naród - społeczeństwo - państwo – Europa*, red. nauk. tomu M. Cieński,

Warszawa 2010, Humanizm: idee, nurty i paradygmaty humanistyczne w kulturze polskiej. Syntezy, t. 8.

3. „Bibliotheca Curiosa” – w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (projekt 11 H 11 024780) wyszedł *Postępek prawa czartowskiego* (oprac. A. Kochan, Wrocław 2015, Bibliotheca Curiosa, t. 27).
4. „Biblioteka Pisarzy Staropolskich” – wydanie *Wierszy zebranych* Andrzeja Zbylitowskiego (wstęp, wydanie tekstów polskich i komentarze Anna Kochan; tłumaczenie i opracowanie tekstów łacińskich Emilia Żybert-Pruchnicka, Warszawa 2018, Biblioteka Pisarzy Staropolskich 43). Publikacja finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2013-2018. Projekt nr 11H 120111481.

W planach badawczych habilitantki jest wydanie *Czarownicy powołanej* oraz *Historii barzo cudnej* Krzysztofa Pussmana w serii *Bibliotheca Curiosa* pod red. J. Sokolskiego (objętej kolejnym grantem badawczym NPRH).

7. Referaty wygłoszone na konferencjach:

1. Ogólnopolska konferencja naukowa „Intersemiotyczność. Literatura wobec innych sztuk (i odwrotnie)”, Kraków 28-30 X 2003 r.
2. Międzynarodowa konferencja naukowa „Mikołaj Rej – w pięćsetlecie urodzin”, Łódź 25-27 X 2004 r.
3. Ogólnopolska konferencja naukowa „Mikołaj Rej z Nagłowic i jego epoka (w pięćsetną rocznicę urodzin Poety), Nagłowice 3-5 II 2005 r.
4. Ogólnopolska konferencja naukowa „W 500-lecie urodzin Mikołaja Reja” (UWr), Wrocław 11-13 V 2005 r.
5. Ogólnopolska konferencja naukowa „Literatura staropolska w dydaktyce uniwersyteckiej”, Łódź 26-28 X 2005 r.
6. Kolokwia staropolskie – „Proza staropolska znana i nieznaną” (KUL – IBL PAN), Kazimierz Dolny 5-8 IX 2006 r.
7. Kolokwia staropolskie – „Staropolskie Arkadie” (KUL – IBL PAN), Kazimierz Dolny 11-13 IX 2008 r.

8. Ogólnopolska konferencja naukowa „W kręgu Kaliope. Epika w dawnej literaturze polskiej i jej konteksty” (UWr), Wrocław 17-19 XI 2008 r.
9. Konferencja naukowa „Człowiek wobec natury – humanizm wobec nauk przyrodniczych”, sesja naukowa związana z realizacją zadania badawczego w ramach projektu: „Humanizm. Idee, nurty i paradygmaty humanistyczne w kulturze polskiej”, Wrocław 2-3 XII 2009 r.
10. Konferencja naukowa „Wspólnoty: naród – społeczeństwo – państwo – Europa”, sesja naukowa związana z realizacją zadania badawczego w ramach projektu: „Humanizm. Idee, nurty i paradygmaty humanistyczne w kulturze polskiej”, Wrocław 4-5 XII 2009 r.
11. Kolokwia staropolskie – „Przyjaźń w literaturze staropolskiej” (KUL – IBL PAN), Kazimierz Dolny 8-10 X 2012 r.
12. Kolokwia staropolskie – „Wiązanie sobótkowe. W czterysta trzydziestą rocznicę śmierci Jana Kochanowskiego” (KUL – IBL PAN), Czarnolas i Kazimierz Dolny 23-26 VI 2014 r.
13. Ogólnopolska konferencja naukowa „Marginalia, komentarze i przypisy w książce dawnej i współczesnej”, Katowice 18-19 X 2017 r.
14. Międzynarodowa konferencja naukowa „Lingwistyka Kryminalistyczna w Polsce. Teoria i praktyka”, Wrocław, 26-27 VI 2017 r.
15. Ogólnopolska konferencja naukowa „Podkarpacie literackie na przestrzeni wieków”. (Uniwersytet Rzeszowski – PWSW) Rzeszów-Przemyśl, 24-26 IV 2018 r.

8. Zajęcia dydaktyczne, działalność popularyzatorska i pełnione funkcje

Habilitantka od roku 2001 jest zatrudniona w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie – jako pracownik Zakładu Historii Dawnej Literatury Polskiej – prowadziła zajęcia dydaktyczne: corocznie ćwiczenia z historii literatury staropolskiej, kilkakrotnie ćwiczenia z historii literatury oświeceniowej, wielokrotnie ćwiczenia z nauk pomocniczych (obecnie: warsztat pracy filologa). Wygłosiła wykład popularyzatorski w ramach organizowanych przez Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej cyklicznych „Spotkań w Nehringu”. Głosiła również (z uwagi na wykształcenie prawnicze) wykłady specjalizacyjne, w tym na studiach doktoranckich, przede wszystkim za zakresu prawa: prawo autorskie, cykl *Polonista jako autor i wydawca* oraz metodyki tekstu naukowego, wygłaszała referaty *pro publico bono* dla pracowników wrocławskiej Miejskiej

Biblioteki Publicznej w sprawie praw autorskich; recenzowała wiele prac magisterskich, była także promotorem jednej pracy magisterskiej studentki studiów zaocznych (praca o twórczości Jana Jurkowskiego). W latach 2011-2015 r. była członkiem redakcji *Wrocławskich Studiów Erazmiańskich*. Rektor przyznał habilitantce nagrodę za działalność organizacyjną.

Habilitantka jest opiekunką działającego od 2015 r. Koła Naukowego Historyków Literatury Staropolskiej; od trzech lat jest jurorką okręgowej Olimpiady Literatury i Języka Polskiego.

Od 2016 r. habilitantka pełni funkcję wicedyrektora Instytutu Filologii Polskiej ds. naukowych. Drugą kadencję jest również członkiem uczelnianej Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli Akademickich.

Anna Korhan